

ŠAJĀ NUMURĀ:

- Žurnāla "Latvijas Lopkopis" augusta numurā 2
- Reģionālo konferenču cikls par KLP Latvijā no 2023. gada 2
- Grozījumi Darba likumā 3
- Iedvesmas projekti Galisijā 6
- Kā aukstums ietekmē dārzkopības kultūras. 8

- Veiksmīgi darbojas mini zoo "Buki" 10
- Noteikta kārtība, kādā tiks publicēti meža inventarizācijas dati 12
- Sausums ietekmē ražas Eiropā 13
- Uzlabos pieejamību bioloģiskajiem AAL 13
- Apstiprināti septiņu valstu KLP plāni. 13
- Svarīgākie datumi, kurus lauku uzņēmējs nedrīkst aizmirst 2022. gada oktobrī. 14
- Kooperācija nākotnei – E-piim 15

AKTUALITĀTES

Attēli no Vidzemes un Zemgales pasākumos piedāvātajiem produktiem

“NOVADA GARŠA” SEZONU NOSLĒGS AR SVĒTKIEM RĪGĀ

Skolu pavāru konkursa fināls, produktu kvalitātes konkursa uzvarētāju noteikšana, konference par aktualitātēm efektīvā resursu plānošanā un atkritumu apsaimniekošanā publiskā sektora ēdināšanā, četru Latvijas novadu mājražotāju gardumu tirgus, muzikāli priekšnesumi un labdarības izsole. Tieši tik piesātināts un krāsains būs “Novada Garšas” sezonas noslēguma pasākums Hanzas peronā Rīgā.

Pārtikas produktu kvalitātes konkurss

Pirmais no sezonas noslēguma pasākumiem 29. septembrī tiks

aizvadīts Pārtikas produktu kvalitātes konkurss “Novada Garša 2022”. Pavāru kluba starptautisku šefpavāru un Latvijas Biozinātņu

un tehnoloģiju universitātes Pārtikas tehnoloģijas fakultātes speciālistu žūrijas komisija aiz slēgtām durvīm veiks “aklo” degustāciju, sniedzot produktam vērtējumu punktus un arī īsu rakstisku komentāru par nepieciešamajiem uzlabojumiem vai to, kur produktu labāk pielietot. Žūrijai nebūs pieejama nedz informācija par ražotāju, nedz iepakojuma izskats.

► 3. lpp.

AKTUALITĀTES

ŽURNĀLA "LATVIJAS LOPKOPIS" AUGUSTA NUMURĀ

Zurnāla augusta izdevumā stāsts par to, kā attīstās Latvijas-Igaunijas starpvalstu kooperatīva "SCE E-piim" jaunais piena pārstrādes projekts.

Žurnālā saimnieku pieredzes raksts no Igaunijas uzņēmuma "Metstaguse Agro", kur saimnieko Tīts Kallakmā. Viņam piederošajā ganāmpulkā ir kopskaitā 740 slaucamās govīs, no kurām 50 Džersijas šķirnes, kas iegādātas, lai nodrošinātu augstvērtīga piena piegādes "E-piim".

Kāpēc audzēt un dzīvnieku barībā izmantot lopbarības pupas, raksta LLKC Lopkopības nodaļas vadītāja un žurnāla nozaru redaktore Silvija Dreijere. Izrādās, pupas ir laba alternatīva zāles lopbarībai, pateicoties to slāpekļa piesaistes spējai un augstai ražai no hektāra. Savukārt par tauriņziežiem govju barībā raksta LLKC lopkopības konsultante Laila Plīta. Turpat arī Silvijas Dreijeres raksts par slaukšanas rutīnas un piena kvalitātes savstarpējām sakarībām.

Kā saimniekot Gaujas palienas

plāvās, par to saimnieku pieredzes raksts no Sindijas un Renāra Einbergu saimniecības "Gaujas Jenici" Lejasciema pagastā. Saimniecībā tiek attīstīta gaļas liellopu audzēšana un ienākumi gūti arī no olu ražošanas.

Aitkopjiem noderēs LLKC Lopkopības kompetenču centra vadītājas un žurnāla redaktore Anitas Siliņas raksts par jēru nobarošanas demonstrējuma rezultātiem Ēdoles pagasta "Texel.lv".

Pievēršamies arī lopkopjiem šovasar nozīmīgai tēmai – pieaugošajam vilku uzbrukumu skaitam aitkopības saimniecībām. Kā risināt šo problēmu, vērtēs Latvijas Aitu audzētāju asociācijas darba grupa. Turpat arī stāsts no Elīnas Aļeksējevas saimniecības, kur līdz augustam vilki uzbrukuši sešas reizes, nokožot apmēram 50 aitas no 200 aitu lielā ganāmpulka.

Putnkopjiem iesakām Latvijas Apvienotās putnkopju asociācijas izpilddirektore Annas Ērlihas padomus neļūgtā viesā – kūts ērcītes – apkarošanā.

Šoreiz piedāvājam arī rakstus truškopības entuziastiem – Laila Plīta sniedz padomu kokcidiozes apkarošanā, bet zootehniķis Dzintars Rancāns – trušu efektīvā nobarošanā.

Žurnālu "Latvijas Lopkopis" var abonēt VAS "Latvijas Pasts" pasta nodaļās visā Latvijā, abonēšanas indekss – 2044, pasūtīšanu iespējams veikt elektroniski "Latvijas Pasts" mājaslapas sadaļā: https://abone.lv/lv/latvijas_preses_izdevumi/zurnali/2044/2022_gads/ Žurnālu var iegādāties arī LLKC Ozolniekos.

Iveta Tomsone, LLKC Apgāda vadītāja

AKTUALITĀTES

REGIONĀLO KONFERENČU CIKLĀ PAR KLP LATVIJĀ NO 2023. GADA

Zemkopības ministrija (ZM) sadarbībā ar LLKC aicina Latvijas lauksaimniekus, lauku uzņēmējus un mežsaimniekus piedalīties reģionālo konferenču ciklā par Kopējo lauksaimniecības politiku (KLP) Latvijā no 2023. gada.

Konferenču laikā ZM eksperti iepazīstinās ar Latvijas KLP Stratēģiskā plāna (2023.–2027.) pasākumiem lauksaimniecības un lauku vides attīstībai no 2023. gada. Konferenču notiks visos Latvijas novados – Vidzemē, Zemgalē, Kurzemē, Latgalē un Sēlijā.

Zemkopības ministrs **Kaspars Gerhards**: "Ilgstošu un sarežģītu sarunu ar Eiropas Komisiju un ES dalībvalstīm rezultātā Latvijai izdevies izcīnīt būtisku palielinājumu tiešajiem maksājumiem, t. i., par 44% vairāk jeb par 758 milj. eiro vairāk nekā iepriekšējā periodā. Turpmākajos gados ES un valsts atbalsts plānots tā, lai taisnīgā, mērķētā un līdzsvarotā veidā sasniegtu dažāda

lieluma saimniecības, īpašu uzmanību veltot mazām un vidējām saimniecībām. Tas ļaus mūsu lauksaimniekiem turpināt attīstību, nodrošinot tūkstosiem darba vietu un apdzīvotību reģionos, un kopumā būtiski sekmēs Latvijas tautsaimniecības izaugsmi."

Pirmā reģionālā konference notika 9. septembrī Kocēnos. Savukārt 15. septembrī konference norisināsies Jelgavā, Latvijas Biozinātņu un tehnoloģiju universitātes aulā, Lielā ielā 2; 22. septembrī – Alūksnes kultūras centrā, Brūža ielā 7; 5. oktobrī – Talsu tautas namā, Lielā ielā 19/21; 19. oktobrī – Ilūkstes kultūras un mākslas centrā, Brīvības ielā 12, bet 27. oktobrī tā plānota Jēkabpilī, Krustpils kultūras namā, Rīgas ielā 212.

LLKC valdes priekšsēdētājs **Mārtiņš Cimermanis**: "Raža novākta un zemniekiem pienācis laiks sākt nopietni analizēt jaunus ES uzstādījumus un mērķus, lai izprastu, kā Latvija līdz 2027. gadam tos sasniegs savās lauku teritorijās. Konfe-

rences būs iespēja saprast, kā ES iecerētās pārmaiņas: gan attiecībā uz jaunajām vides prasībām un ekonomiskajiem mērķiem, gan lauku dzīvotspējas nodrošināšanu skars katru saimnieku individuāli un mūs visus kopā. Zemkopības ministrija pēc ilgām un sarežģītām diskusijām ir izstrādājusi jauno Lauku attīstības programmu Latvijai. Tādēļ ļoti aicinu visus Latvijas zemniekus piedalīties šajās konferencēs, sagatavot un uzdot sev neskaidros jautājumus, lai pavasarī ikkatrs zinātu, ar ko jāreķinās saimniekojot."

Konferenču laikā dalībniekiem būs iespējas iegūt informāciju par plānotajām izmaiņām tiešajiem maksājumiem un jauno nosacījumu sistēmu no 2023. gada, vides un klimata pasākumiem, lauksaimniecībā izmantojamās zemes jauno pārvaldības sistēmu, lauku attīstības pasākumiem no 2023. gada, kā arī plānotajiem tirgus kopējās organizācijas atbalsta pasākumiem ražotāju organizācijām. Noslēgumā plānota viedokļu apmaiņa.

Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrs,
Rīgas iela 34, Ozolnieki, Ozolnieku pag., Ozolnieku nov., LV-3018, tālr. 63050220,
admin@llkc.lv, laukutikls@llkc.lv

WWW.LLKC.LV
WWW.LAUKUTIKLS.LV

◀ 1. lpp.

Konference un skolu pavāru konkursa fināls

Jau ierasti sezonas noslēgumā "Novada Garša" rīko arī konferenci. Šoreiz tā būs par mūsdienīgu izaicinājumiem ēdājiem, ēdinātājiem un ražotājiem. **30. septembra** konferencē varēs iepazīt mūsdienīgas aktualitātes skolēnu ēdināšanā, uzzināt, kā efektīvi izmantot resursus, apsaimniekojot atkritumus publiskā sektora ēdināšanas uzņēmumos, un saprast, ar kādiem izaicinājumiem pašlaik saskaras paši pārtikas ražotāji.

Paralēli konferencēi Hanzas peronā noritēs arī publiskā sektora pavāru konkursa "Mana novada garša 2022" fināls. Par labākā pavāra titulu sacentīsies trīs komandas – pusfinālā pirmo vietu ieguvušie SIA "Baltic Restaurants Latvia" pavāri Veronika Golosova un Nadežda Bāra, otrās vietas ieguvēji – V. Plūdoņa Kuldīgas vidusskolas pavāres Solvita Bitte un Laura Jansone, kā arī trešās vietas ieguvēji – Latvijas Starptautiskās skolas pavāri no Piņķiem Sandijs Volinskis un Lilita Lukina.

Dienas noslēgumā atklāsies, kura pavāru komanda uzvarējusi un kā sadalījušās zelta, sudraba un bronzas medaļas produktu kvalitātes konkursā "Novada Garša 2022".

Latvijas garšu svētki Rīgā

"Novada Garšas" sezonas noslēguma kulminācija gaidāma **1. oktobrī**, kad Hanzas peronā Rīgā uz krāšņu svētku tirgu būs sabraukuši gardumu ražotāji no visas Latvijas. Lielā tirgošanās notiks no pulksten 11.00 līdz 17.00, piedāvājot arī "laimīgo stun-

du" no pulksten 16.00 līdz 17.00, kad ražotāju produkcija būs pieejama ar atlaidēm!

Atgādinām, ka vasaras pasākumos tieši apmeklētāji balsoja par sev tīkamāko ražotāju, tādējādi nosakot tos trīs saimniekus no katra novada, kurus noteikti varēsīm sastapt Hanzas peronā! Un tie būs:

Latgale: z/s "Kotiņi" – graudaugu produkti, z/s "Obelisk" – kaņepju produkcija, z/s "Pumpuri" – mājas siers.

Zemgale: Iluta Straže – aitu piena produkti, Daiga Zaiceva – liofilizētas ogas, "Lapsu mājas siers" – mājas siers.

Kurzeme: Laila Puķīte – dažādi burkānu ievārijumi, Agita Pētersone – lauku maize, SIA "Nornieki" – strausu gaļas produkcija.

Vidzeme: SIA "Zarupi" – sukādes, sīrupi, sulas, "Sandriņas ievārijumi" – mājas maize, neierasti ievārijumi, SIA "Tāldimdi" – mājas kūpinājumi.

Ikviens mazais pārtikas ražotājs, mājražotājs, tostarp – zivju gardumu gatavotājs, dalībai šajā tirdziņā var pieteikties elektroniski: <https://forms.gle/Y7kexk8PkBxqbqPh9>

Dalības maksa:

- ražotājs, kurš ir www.novadagarša.lv e-tirgū – 50 EUR + PVN
- ražotājs, kurš ir www.novadagarša.lv info katalogā – 70 EUR + PVN
- ražotājs ārpus mūsu katalogiem un tirgiem – 90 EUR + PVN

Savukārt pulksten 16.00 notiks jau par tradīciju kļuvusi mājražotāju produktu izsole, kurā iegūtos līdzekļus ziedosim neatsverama sirds darba darītājiem, biedrībai – "Lielas rūpes par mazajiem"

Ilze Rūtenberga-Bērziņa,

LLKC sabiedrisko attiecību vadītāja

GRĀMATVEDĪBA UN NODOKĻI**GROZĪJUMI DARBA LIKUMĀ**

No 1. augusta stājušies spēkā apjomīgi grozījumi Darba likumā. Tie attiecināmi uz vairākām izmaiņām darbinieku nodarbinātībā – darba līguma satura papildināšanu, noligtā darba laika un pārbaudes termiņa nosacījumiem, koplīgumu un to grozījumu pieņemšanas nosacījumiem darbinieku informēšanai, kā arī izmaiņām un papildinājumiem dažādu atvaļinājumu regulējumā. Publicējam plašāku skaidrojumu, ko sagatavojušas žurnālistes Zaida Kalniņa un Aiga Nulle LV portālā www.lvportals.lv.

LV portāls jau rakstīja, ka, sadarbojoties likumdevējam Labklājības ministrijas personā, Latvijas Darba devēju konfederācijai kā darba devēju pārstāvim un Latvijas Brīvo arodbiedrību savienībai kā darbinieku pārstāvim, tika izstrādāti apjomīgi grozījumi Darba likumā.

Latvijas Darba devēju konfederācijas (LDDK) ģenerāldirektore Līga Meņģelšone LV portālam, novērtējot pieņemto regulējuma izmaiņas, neslēpj kritiku: "Kopumā vērtējot novitātes Darba likumā, jāteic, ka darba devēju ierosinātās izmaiņas nav iestrādātas, un LDDK uzskata, ka darba tiesību regulējums šajā likuma redakcijā ir smagnējs, uzliekot darba devējiem papildu pienākumus un administratīvo slogu.

Jau iepriekš LDDK vairākkārt izteikusi darba devējiem svarīgus priekšlikumus, piemēram, samazināt piemaksu apmēru par virsstundu darbu visās nozarēs, rast risinājumu nepilna summēta darba laika problemātikai, padarīt elastīgāku koplīgumu slēgšanas procedūru, modernizējot regulējumu un ļaujot pusēm elastīgāk vienoties par darba koplīguma noslēgšanu, atkāpties no esošās arodbiedrības biedru atļaušanas kārtības u. c. Diemžēl šādi uzņēmējiem tik nozīmīgi jautājumi nav atrisināti. Rezultātā Darba likumā netiek nodrošināts sociālo partneru tiesību un interešu līdzsvars.

Likums esošajā redakcijā vēl vairāk padziļina darba tiesisko attiecību regulējuma smagnējumu un kavē uzņēmējdarbību, lai gan darbinieku vispārējā

▶ 4. lpp.

◀ 3. lpp.

sociālā aizsardzība – tiesības uz darba vietām un atalgojuma kāpumu – ir visiešākajā veidā atkarīga no ekonomiskās izaugsmes valstī. Darba likumā iestrādātās Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu prasības par tiesībām uz darba laika organizācijas pielāgojumiem, papildu informācijas ietveršanu darba līgumos un citas sociālās garantijas skars arvien mazāk darbinieku, jo Darba likuma prasību izpilde daudziem mazajiem un vidējiem uzņēmumiem nav pa spēkam.”

Savukārt LBAS priekšsēdētāja vietniece Gita Oškāja uzsver: “Darba likumam ir jādarbojas abu līgumpušu interesēs. Darba devēji nevar efektīvizēt savu darbību tikai uz darbinieku rēķina. Likumprojekts galvenokārt bija balstīts uz divu direktīvu pārņemšanu, un DL grozījumu rezultātā pievienotā vērtība ir abām darba līguma pusēm. Piemēram, darba devējiem tiek radīta iespēja vienoties ar arodbiedrībām par garāku pārbaudes laika termiņu. Turpretī darbiniekiem tiek ieviests aprūpētāja atvaļinājums un garāks atvaļinājums bērnu tēviem. Līdztekus abām pusēm tiek ieviesti noteikumi par nodarbinātību, ja darba grafiks nav pilnībā vai lielākoties paredzams.

LBAS saredz nepieciešamību ieviest nepilno summēto darba laiku, taču, ņemot vērā, ka starp sociālajiem partneriem netika panākta vienošanās par panta redakciju, šādi grozījumi likumprojektā netika iekļauti. Jāpiebilst, ka jau šobrīd darba devējiem ir tiesības vienoties ar arodbiedrību par mazāku piemaksu par virsstundu darbu, proti, ja ir noslēgta nozares ģenerālvienošana, kas paredz, ka tiek maksāta augstāka darba alga. LBAS nepieļauj samazināt piemaksas par virsstundu darbu apmēru, ja uzņēmumā netiek palielināta darba alga. Jau šobrīd arodbiedrībai un darba devējiem ir tiesības pašiem vienoties par sekām pēc darba koplīguma termiņa beigām (pēc darba koplīguma izbeigšanās tā noteikumi ir spēkā līdz jauna darba koplīguma spēkā stāšanās laikam, ja puses nav vienojušās citādi), līdz ar to nav nepieciešama valsts iejaukšanās un grozījumu veikšana Darba likumā.”

Grozījumus, kas vispārējā kārtībā trijos lasījumos ir izskatīti un akceptēti Saime, nosacīti var iedalīt četrās sadaļās:

- darba līguma jautājumi;
- darba koplīguma jautājumi;

Darba līgums

Darba līgumā norāda:

- ✓ darbinieka tiesības (ja tādas ir) brīvi noteikt savu **darba vietu**;
- ✓ **uzteikuma** iesniegšanas un paziņošanas kārtību;
- ✓ ja darba grafiks ir pilnībā/lielākoties paredzams – **nolīgto** dienas vai nedēļas **darba laiku**;
- ✓ ja nolīgts **nepilns darba laiks**, darba grafiks nav pilnībā/lielākoties paredzams:
 - to, ka darba grafiks ir mainīgs;
 - garantēto mēneša apmaksāto darba laiku;
 - kādā laikā darbinieks var veikt/būtu pienākums veikt darbu;
 - minimālo paziņošanas laiku pirms darba uzsākšanas vai tā atsaukumu.

Ja darba tiesiskās attiecības ar darbinieku ir nodibinātas līdz 2022. gada 31. jūlijam, darba devējs nodrošina darba līguma noformēšanu atbilstoši darba likuma grozījumiem, ja to pieprasa darbinieks.

- nodarbinātības jautājumi;
- atvaļinājumu jautājumi.

Skaidrojām būtiskākās izmaiņas, kas ir informatīvi svarīgas ikvienam darbiniekam savu interešu un tiesību pārstāvēšanai, un aicinām darba devējus ar izmaiņām iepazīstināt savus darbiniekus.

Ar darba līgumiem saistītās izmaiņas

Par Covid-19 pandēmijas vienu no pozitīvajiem ieguvumiem daudzi nodarbinātie ne bez pamata uzskata attālinātā darba veikšanas iespējas. Likuma 40. panta ceturtajā daļā ir noteikts, ka turpmāk darba līgumos būs jāparedz darbinieka tiesības (ja tādas ir) brīvi noteikt savu darba vietu. Kā norāda LBAS priekšsēdētāja vietniece un zvērināta advokāte Gita Oškāja, praksē tas nozīmē, ka “darba līgumā tiek norādīta tā vieta (adrese), kurā darbinieks veic darbu, turklāt darbinieks pats var izvēlēties darba vietu, piemēram, strādāt no jebkuras pasaules valsts vai vietas”.

Savukārt 40. panta otrās daļas 9. punktā ieviesta prasība darba līgumā norādīt uzteikuma iesniegšanas termiņu un kārtību.

Lai darba līgumu nepadarītu smagānu, apjomīgu un grūti uztveramu, atsevišķas līgumā norādāmās ziņas turpmāk varēs aizstāt ar norādi uz normatīvajiem aktiem, darba koplīgumu vai darba kārtības noteikumiem. Šādā gadījumā darba devējam būs jānodrošina, ka visa nepieciešamā informācija darbiniekiem ir pieejama bez maksas, tā ir saprotama un

pilnīga, viegli pieejama, arī izmantojot elektroniskos līdzekļus (tiešsaistes portālus vai informācijas sistēmas).

Būtiskas izmaiņas ir saistītas ar darbiniekam nolīgto darba laiku. Nolīgtais dienas vai nedēļas darba laiks darba līgumā būs jānorāda, ja darbinieka darba grafiks ir pilnībā vai lielākoties paredzams.

Ja būs nolīgts nepilns darba laiks un darba grafiks nav pilnībā vai lielākoties paredzams, darba līgumā būs jānorāda:

- ka darba grafiks ir mainīgs;
- informācija par nolīgto darba laiku, kas ir garantētais apmaksātais darba laiks mēnesī;
- informācija, kādā laikā darbinieks var veikt darbu vai viņam būtu pienākums veikt darbu;
- informācija par minimālo paziņošanas laiku pirms darba uzsākšanas vai tā atsaukumu.

Ar pilnībā neparedzamu darba laiku ir saprotams tā sauktais “darbinieka izsaukuma princips”, skaidro G. Oškāja.

Piemēram, darbinieks ir paņemts darbā par juristu, un darba līgumā ir noteikts, ka tiek garantētas 10 darba stundas mēnesī, taču nav zināms, kurās dienās būs jāstrādā. Tādējādi darba devējs un darbinieks vienojas, ka pirms darba uzsākšanas, darbinieks tiek informēts vismaz vienu darba dienu iepriekš vai 24 stundas pirms darba devējs paziņos par vajadzību izpildīt darbu. Ja nepieciešamība veikt darbu tiek atcelta, darba devējam par to darbiniekam ir jāpaziņo noteiktā laikā, piemēram, pirms 20 stundām.

▶ 5. lpp.

◀ 4. lpp.

“Likums nenosaka minimālo līgumā ietveramo garantēto un tādējādi apmaksājamo darba laiku. Pat ja ir nolīgts nepilns darba laiks un darba grafiks nav pilnībā paredzams, darbiniekam ir jārēķinās, ka viņam ir jābūt darba devējam sasniedzamam visu laiku, lai zinātu, kad būs jāpilda darbs. Tas nozīmē, ka jālasa e-pasti, jāatbild uz telefona zvaniem,” norāda G. Oškāja.

Būtiski piebilst, ka iepriekš minētais ir attiecināms uz tiem darba līgumiem, kas tiks noslēgti no šī gada 1. augusta. Savukārt, ja darba tiesiskās attiecības ar darbinieku ir nodibinātas līdz 2022. gada 31. jūlijam, darba devējs nodrošina darba līguma noformēšanu atbilstoši grozījumiem, ja to pieprasa darbinieks.

Ar darba koplīgumiem saistītās izmaiņas

Koplīgums ir rakstiska vienošanās starp darba devēju un darbinieku arodbiedrībām vai darbinieku pilnvarotajiem pārstāvjiem (ja darbinieki nav apvienojušies arodbiedrībā). Ar koplīguma palīdzību starp darbinieku pārstāvjiem un darba devēju tiek nodibinātas un nostiprinātas pušu savstarpējās tiesības un pienākumi, ir iespējams vieglāk risināt darba samaksas jautājumus, atlīdzības sistēmu padarot skaidru un caurskatāmu. Šādas formas vienošanās ir uzskatāma par kompromisu starp darbinieku vajadzībām un darba devēja iespējām. Būtiskākais labums abām pusēm ir stabilitāte un noteiktība. Darbiniekiem, īpaši ekonomiskās nestabilitātes apstākļos, koplīgums garantē viņu darba attiecību drošību.

Jaunie grozījumi DL 24. panta pirmajā daļā paredz, ka darba devējam pirms koplīguma vai tā izmaiņu stāšanās spēkā vai tieši spēkā stāšanās dienā ir pienākums darbiniekus iepazīstināt ar darba koplīgumu vai tā grozījumiem. “Šis pienākums ir izpildāms rakstveidā, piemēram, nosūtot darbiniekam e-pastu (vai citādi) un paziņojot par izmaiņām darba koplīgumā, darba kārtības noteikumos, kas tieši skar darbinieku. Svarīgākais ir darīt darbiniekam zināmas ieviestās izmaiņas,” skaidro G. Oškāja.

Ar nodarbinātības organizēšanu saistītie jautājumi

Tiek ieviests, ka turpmāk darba devējs, ņemot vērā darba līguma veidu un nolīgto darba laiku, ir tiesīgs no-

teikt dažādus pārbaudes laika termiņus (DL 46. pants).

G. Oškāja: “Kā zināms, pārbaudes laika mērķis ir pārliecināties, vai darbiniekam ir nepieciešamās spējas un prasmes, vai viņš atbilst veicamajam darbam. Turpmāk Darba likumā pārbaudes laikam ir paredzētas tā saucamās “trepes”. Likumā nav ierakstīts –, ja darba līgumu slēdz uz noteiktu laiku un tiek norādīts nevis pārbaudes laika termiņš, bet apstākļi, tad piemēro vispārējo normu par pārbaudes laiku, kas ir trīs mēneši.”

Darba līgumos, kas noslēgti uz laiku līdz sešiem mēnešiem, pārbaudes laiks nosakāms ne ilgāk par vienu mēnesi. Darba līgumos, kas noslēgti uz laiku līdz vienam gadam, – ne ilgāk par diviem mēnešiem.

Savukārt darba līgumiem, kas noslēgti uz nenoteiktu laiku, darba koplīgumā, kas slēgts ar arodbiedrību, nesamazinot darbinieku kopējo aizsardzības līmeni, varēs noteikt pārbaudes termiņu līdz sešiem mēnešiem. Atkārtoti slēdzot terminētu darba līgumu ar to pašu darba devēju, pārbaudes laiku nenoteiks, ja darba attiecības nav bijušas pārtrauktas ilgāk par 60 dienām pēc kārtas.

Turpmāk darba devējam būs pienākums ne vien precīzi uzskaitīt visu darbinieka nostrādāto laiku, bet arī dīkstāves laiku.

Darbiniekam, kuram darba līgumā ir noteikts, ka darba grafiks nav pilnībā vai lielākoties paredzams, pēc pārbaudes laika beigām ir tiesības prasīt pārcelt viņu darbā, kur grafiks ir paredzams un darbinieks tiek nepārtraukti nodarbināts vismaz 6 mēnešus. Darba devējam būs pienākums viena mēneša laikā sniegt darbiniekam pamatotu atbildi rakstveidā, norādot pārcelšanas iespēju vai pamatojot atteikumu.

Savukārt darbinieka, kuram nolīgts pilnībā vai lielākoties neparedzams darba grafiks, nodarbināšana būs pieļaujama, ja darba devējs tam būs pienācīgā kārtā paziņojis precīzu darba izpildes laiku. Gadījumā, ja darba devējs darba līgumā noteiktajā termiņā nebūs pienācīgā kārtā paziņojis par paredzētā darba izpildes atcelšanu, darbiniekam būs tiesības saņemt atlīdzību, kuru viņš būtu saņēmis, ja būtu veicis darbu.

Nosūtot darbinieku komandējumā uz citu valsti, darba devējs būs atbildīgs par laicīgu darbinieka informēšanu. Pirms nosūtīšanas komandējumā darba devējam būs rakstveidā jāsniedz

ziņas darbiniekam par komandējuma valsti, tās valūtu, pabalstiem, kā arī repatriācijas iespējām.

DL 75.2 pantā ir ietverti īpašie atbildības noteikumi par darba samaksas izmaksu par padarītu darbu būvniecībā nodarbinātajiem. Ja darba samaksu neizmaksās darba devējs, darbinieks to varēs prasīt no personas/uzņēmuma, kas viņa tiešajam darba devējam ir nodevis pilnīgu vai daļēju līgumsaistību izpildi par būvdarbu saistībā ar ēku būvniecību vai specializēto būvdarbu veikšanu.

Ar atvaļinājumiem saistītās izmaiņas

Ģimenes saliedētības veicināšanai, tajā ienākot mazulim, DL 155. panta pirmā daļa nosaka, ka tiek pagarināts paternitātes atvaļinājuma termiņš. Turpmāk tas būs desmit darba dienas. Tēviem būs iespēja to izmantot sešu mēnešu laikā, turklāt nav aizliegta šī atvaļinājuma sadalīšana.

Jāņem vērā, ka jaunais paternitātes atvaļinājuma termiņš attieksies uz to bērnu tēviem, kuru bērns būs dzimis, sākot no 2022. gada 1. augusta. Ja bērns būs piedzimis līdz 2022. gada 31. jūlijam, piešķirot atvaļinājumu bērna tēvam, tiks piemērota panta redakcija, kas bija spēkā līdz 2022. gada 31. jūlijam (10 kalendāra dienu atvaļinājums, kuru var pieprasīt 2 mēnešu laikā).

Likumā ir ietverta iespēja izmantot desmit darba dienu ilgu atvaļinājumu citai personai, ja tā nav bērna tēvs, vai bērna tēvs ir miris, vai bērna tēvam ir pārtrauktas aizgādības tiesības, ar nolūku izpildīt Satversmes tiesas spriedumu lietā Nr. 2019-33-01.

Savukārt DL 156. panta regulējums, kas nosaka bērna kopšanas atvaļinājuma izmantošanu, ir papildināts ar vairākiem nosacījumiem:

- bērna kopšanas atvaļinājuma daļa nevarēs būt īsāka par vienu kalendāra nedēļu;
- darbiniekam ir tiesības prasīt bērna kopšanas atvaļinājuma elastīgas izmantošanas iespējas. Darba devējam ir pienākums izvērtēt šādu darbinieka pieprasījumu un ne vēlāk kā viena mēneša laikā no darbinieka pieprasījuma saņemšanas dienas informēt darbinieku par iespējām elastīgi izmantot bērna kopšanas atvaļinājumu.

Likumā ir ieviests arī jauns atvaļinājuma institūts – “aprūpētāja atvaļinājums”.

ĀRZEMĒS

IEDVESMAS PROJEKTI GALISIJĀ

Devāmies uz Spānijas reģionu Galisiju, kas atrodas tālu no tūrisma galamērķiem, lai iepazītos ar tendencēm un radošu pieeju pārtikas produktu ražošanā.

Vispirms notika mācības LLKC Tukuma konsultāciju birojā ar pieredzes bagātiem lektoriem – Olgu Blumbahu, Sandru Muižnieci-Brasavu, Jeļenu Zagorsku, lai apgūtu pasaules tendences pārtikas ražošanā, iepazītos ar jauniem iepakojumu materiāliem, apgūtu efektīvas pārdošanas prasmes un veiksmīgu preču virzību tirgū. Šogad šī tēma kļuvusi vēl aktuālāka, jo mainījušies cilvēku ēšanas paradumi un prasības pēc inovatīviem risinājumiem gan iepakojumā, gan piegādē, gan pārdošanā, gan ražošanas organizēšanā.

Apstākļi līdzīgi Latvijas klimatam

Kā otro soli realizējam praktiskās nodarbības Spānijas Galisijas reģiona pilsetas Santjago de Kompostela apkārtnē, kur mūs sagaidīja Kooperatīvu asociācijas pārstāve Loli Kousa. Ar viņu iepazīnāmies kopīgā starptautiskā kooperācijas projektā, un viņa uzņēmās iepazīstināt mūs ar vietējiem ražotājiem no dažādām nozarēm. Ļoti nodereja mūsu spāņu tulkas Irina Jakobovica. Jo, tikko komunicē vietējā valodā un dialektā, uzreiz sejās uzmirz smails un durvis tiek atvērtas.

Kāpēc tieši šeit? Jo laika apstākļi, lai cik savādi nebūtu, līdzīgi Latvijas klimatam. Atlantijas okeāna mitrais un vējainais gaiss dara savu. No rītiem dzests, dienā silts un mitrs. Saule gan karsē spēcīgāk. Tomēr lielākoties lietus mākoņi mijas ar saules gaismu un vējiņu, kas ir ļoti piemērots dažādu kultūraugu audzēšanai. Tā kā šis ir kalnains reģions, tad tipiska ir dažādu nogāžu un iepakojuma izmantošana kultūraugu audzēšanai. Izskatās diezgan amizanti – stāvā nogāzē pielāgota siltumnīca. Katrs zemes gabaliņš tiek intensīvi izmantots dārzeņu audzēšanai.

Ēdamo kastaņu pārstrāde

Tuvākā ražotne, ko apmeklējām, bija ēdamo kastaņu pārstrāde – *Delicias de Souto* Lugo provincē. Jautāti, kā var izdomāt tādu biznesu, saimnieki atbildēja, ka jāskatās uz vietējiem dabas resursiem, kas pieejami tev apkārt un ko vari vari piedāvāt pircējam īpašā veidā. Šajā

Foto: no Janas Trandabas arhīva

Tukuma biroja konsultantu grupa Spānijā

apkaimē apkārtējos mežos aug daudz kastaņkoku. Kastaņus novāc ar rokām, kaltē, mizo, saldē vai pārstrādā. Ražotnē izmantots ES finansējums iekārtu un aprīkojuma iegādei – saldētavas, kalte, krāsns, iepakotājs. Netiek pievienotas krāsvielas vai e-vielas. Iepakojums izstrādāts pārdomāti – videi draudzīgs. Produkcija – kastaņi, milti – tiek piegādāti restorāniem un veikaliņiem, tos var iegādāties arī internetveikalā. Mācību procesa laikā lektore Olga Blumbaha jau iepriekš stāstīja dalībniekiem, kā no dabas veltēm izgatavot interesentus produktus – sāls ar lakšiem, kūpinātām bērzu skarām, marinēti pieneņu ziedi u. c. Turpat netālu radās iespēja skatīt kalnu ciematu. Lai piesaistītu iedzīvotājus šim apvidum uz pastāvīgu dzīvi, valsts sniedz atbalstu ēku atjaunošanai ar nosacījumu, ka tās saglabā vēsturisko izskatu. Patlaban ciematā dzīvo ap 200 cilvēku. Agrāk to bijis vairāki tūkstoši. Izmantojot vietējo kalnu dabas resursus, atjaunotas akmens ēkas, akmens ceļi, nogāzēs tiek audzēti kartupeļi, zaļumi, ganās lopi. Pamazām ciemā atgriežas dzīvība, tiek piesaistīti tūristi, risināti sociālie jautājumi. Manuprāt, lieliska iespēja ar valsts atbalstu sakārtot vēsturiskas vērtības un piesaistīt cilvēkus mazāk apdzīvotiem rajoniem, attīstot sociālos pakalpojumus un tūrismu.

Ražo sieru pēc senām receptēm

Akoruņas provinces kooperatīvs *Campo Capela* apvieno 33 mazo saimniecību piena ražotājus, vidēji ar 15 govīm. Kooperatīva lielākā atbildība – ražot videi un cilvēka veselībai nekaitīgu produkciju pēc visaugstākajiem kvalitātes standartiem.

Kooperatīvs izveidojis savu ražotni,

Arī šajā reģionā populāri ir siera produkti

kurā no savāktā piena tiek ražots autentisks vietējās izcelsmes siers, kas sertificēts ar zīmolu *Queixo Teilla*. Tas apliecina produkta augsto kvalitāti, vietējo izcelsmi un roku darbu, un kooperatīvs šo atzišanu gaidījis 15 gadus. Kāpēc tā? *Campo Capela* pārstāvji atbildēja, ka ne jau kvalitātes dēļ, jo tā tiek nodrošināta augstāk par pieprasītajiem rādītājiem, bet dažādu likumdošanas nepilnību sakarā, kur ilgu laiku nav varēts nodefinēt, kas īsti ir roku darbs, lai iegūtu vietējās izcelsmes zīmolu. Tas būtu kā Latvijā pēc aizsargātu ģeografiskās izcelsmes, cilmes vietu un garantētu tradicionālo īpatnību shēmas ražotiem produktiem. Piemēram, sklandu raušiem. Uzņēmums lielu vērību pievērš videi draudzīgai ražošanai, resursu ekonomiskai izlietošanai. Blakus ražotnei izveidots veikals, kurā nopērkami ne tikai kooperatīva ražojumi – kalnu ganībās *Fragas do Eume* nacionālā parka teritorijā ganītu govju piens – ar izcelsmes zīmolu reģistrēts produkts, siers, biezpiens, sviests, jogurts, maizes smērīņi, saldējums.

► 7. lpp.

◀ 6. lpp.

Kooperatīva darbinieki saka, ka viņu govīs ir mierīgas un laimīgas, katru dienu saņem vislabāko kalnu nogāžu zāli, tāpēc piens iegūst īpašu garšu, un no tā ražotais siers ir unikāls. Nogaršojām dažus neparastākus sierus – ar čorizo desiņu gabaliņiem, ziemas ceļotāju sieru un citus. Prefi atvedām Latvijā darinātu sieru ar lavandu, par ko tehnologi bija ļoti gandarīti, iepazīstot jaunu garšu niansi. Jāsaka, spāņu sieri ir ļoti piemēroti latviešu garšu kārpīnām. Apskatot ražošanas procesu, redzējām, ka ir iegādātas speciāli pielāgotas iekārtas sviesta ražošanai, izmantojot ES finansējumu. Tomēr, lai saražotu produktus pēc nacionālās kvalitātes shēmas, tiek ieguldīts diezgan daudz roku darba. Vaicāti, vai pietiek darbinieku, saņēmām atbildi, ka nē. Tāpat kā mums, pastāv darbaspēka trūkums, tāpēc pašvaldības dažādiem līdzekļiem cenšas piesaistīt iedzīvotājus lauku reģioniem. Runājot par zemnieka labumu, apvienojoties kooperatīvā, mazam ražotājam ir nesalīdzināmi vieglāk izdzīvot, nodot pienu pārstrādei. Turklāt ar kooperatīva palīdzību var lētāk iegādāties dažādus augu aizsardzības līdzekļus, saņemt 24 stundu veterinārārsta pakalpojumus, nodot mikrobioloģiskās analīzes, iegādāties sēklas materiālu, dzīvnieku pārvadāšanas pakalpojums, tehnikas remontdarbu pakalpojumus un citas noderīgas lietas.

Otra lielākā bioloģiskā saimniecība

Saimniecībās ierasties aicina atraktīvi plakāti

Apmeklējām otru lielāko bioloģisko saimniecību Spānijā – *Casa Grande de Xanceda*. Šeit notiek piena produktu ražošana, zinātniska pieeja receptūru un sortimenta izstrādei, interaktīva bērnu un pieaugušo piesaiste lauku darbiem, izmantojot virtuālas saimniecību apskates iespējas. Ģimenes uzņēmums ar 300 govīm, kurš 2002. gadā viens no pirmajiem izlēja sertificēt savu saimniecību kā bio-

loģisko. Tiek stingri ievēroti visi sanitārie nosacījumi. To dzirdējām ikvienā saimniecībā vai uzņēmumā, ka sanitārie nosacījumi un videi draudzīga ražošana ir lieta Nr. 1, turklāt neviens saimnieks neteica, ka tas ir nevajadzīgi un aizņem daudz laika. Tieši otrādi, tā ir pirmā lieta kā prezentēt pircējam savu produktu – parādot, cik daudz ieguldīts produkta kvalitātes nodrošināšanā. Redzējām dažādu nosaukumu kvalitātes zīmolus un sertifikātus, ko izsniedz ražotājiem, un kurus stingri kontrolē uzraugošās iestādes. Sadarbībā ar zinātniskām institūcijām, kuras veic pētījumus par organisma aizsargspējām un imūnreakciju, izstrādāts ferments, kuru lieto dažādu vecumu bērnu jogurtu ražošanai sērijā *Junior*. Latvijas grupai bija iespēja ieskatīties ražotnē, kur tapa jogurti ar augļiem. Iegādātas ražošanas un iepakojšanas iekārtas. Iepakojums izvēlēts draudzīgs videi, tāds, kurš viegli sadalās. Tiek meklēti jauni risinājumi, lai iepakojumu un produktu kopumā padarītu ekoloģiskāku un lētāku. Tas ir šodienas visu ražotāju izaicinājums. Otra vērtīgā lieta šajā saimniecībā – ar izglītojošu projektu palīdzību iepazīstināt jauno paaudzi ar saimniekošanu un piena ražošanu laukos. Izveidota gan virtuāla, gan tieša saimniecības apskate, sākot ar govju turēšanu, barošanu un beidzot ar produkcijas degustēšanu. Pašiem mazākajiem izveidotas interaktīvas nodarbības, lai iepazītos, kā rodas piens. Šim nolūkam saimniecībā nepieciešami divi darbinieki, kuri regulāri uzņem grupas un apmeklētājus. Galisijas reģions cieš krasu depopulāciju, tāpēc saimniecība izveidojusi šādu ražošanas un izglītojošu modeli vienlaikus, lai motivētu jauniešus būt nākotnes uzņēmējiem un piesaistītu iedzīvotājus lauku reģioniem. Šādas apskates saimniecības, kurās notiek gan ražošana, gan izglītojoši pasākumi ar labiekārtotām degustāciju zālēm, komunikāciju, ēdināšanas un svinību telpām/nojumēm, dzīvnieku barošanas iespējām, lieti noderētu arī Latvijā. Tam noteikti nepieciešami atbalsta pasākumi, lai nodrošinātu nozares turpināšanos. Līdzās aplokiem ierīkoti spēļu laukumi, ēstuvītes, atrakciju vietas, traktorvilcieniņš teritorijas apbraukāšanai, labiekārtoti celiņi un produktu veikaliņi. Lai nav tā, ka bērnam šķiet – piens rodas veikalā. Vēl viena interesanta lieta, ko pastāstīja saimniecības vadītāja. Šajā apkaimē bieži vien vilki iekļūstot aplokos, saplosa aitas. Kaitnieki iemācījušies apiet aizsargierīces. Taču efektīvs

risinājums esot ēzelis. Šiem dzīvniekiem ir ļoti laba dzirde, un, tuvojoties vilku barām, tie jau labu laiku iepriekš sacel lielu troksni. Tā par vienu no saimniecības varoņiem ir kļuvis pavisam parasts ēzelītis.

Nestandarta dārzenu un augļu pārstrāde

Vigo apgabala Pontevedras provincē izvietojies uzņēmums *FreshCut, S. L.*, kas nodarbojas ar dārzenu un augļu pārstrādi, izmantojot “nestandarta” izskata produktus, t. i., tādus, kas neiederas lielveikalu plauktos – liki, lielāki, mazāki. Ja jau izejam uz zaļās saimniekošanas ceļa, tad jādodomā par resursu ekonomisku izlietojumu. Tajā pašā laikā Lielbritānijā daudzās fabrikās “nestandarta” augļi un dārzeņi tiek vienkārši izmesti mēslainē. Ja paveicas, dažreiz tiek izdalīti strādājošajiem. *FreshCut* ražo dārzenu, ogu biezeņus, smēriņus neparastās kombinācijās. Uzņēmums veicina sociālo integrāciju, nodarbinot speciālu vajadzību grupas. *FreshCut* vairāk nekā 80% darbinieku ir ar invaliditāti, piemēram, nedzirdīgi, bet citādi pilnīgi piemēroti darbu veikšanai. Pirms darbu uzsākšanas darbinieki tiek pienācīgi apmācīti. Uzņēmumā visi darbinieki, neatkarīgi, vai tie ir veseli cilvēki vai ar īpašām vajadzībām, tiek atalgoti pēc vienotiem principiem. *Galifresh* ir uzņēmuma reģistrēta preču zīme, kas kļuvusi par sinonīmu kvalitātes, sociālajām un vides inovācijām. Produktu ražošana no augļiem un dārzeņiem no 100% dabīgām sastāvdaļām, bez piedevām, bez laktozes un glutēna. Šie produkti ir ar salīdzinoši īsu realizācijas termiņu un tiek piegādāti pansionātiem, slimnīcām, eko veikaliem. Darbnieku grupai bija iespēja skatīt ražošanas procesu darbībā. Roku darbs tikai, izceļot ceptu ābolu paplātes no krāsns, vai etiķešu ievietošana mašīnā. Viss pārējais – mazgāšana, mizošana, cepšana, vārīšana, iepakojšana – automatizēts, izmantojot ES finansējumu. Dārzenu atgriezumam tiek nogādāti dzīvnieku barošanai. Arī šajā uzņēmumā tiek domāts par vides aspektiem, un vēlreiz pārliecinājāmie, cik rūpīgi tiek sekots produktu kvalitātes standartiem un sanitāriem nosacījumiem.

Netipiski – rāceņu lapu konservēšana

Kā netipisku piemēru apskatījām uzņēmumu *Conservas Rosaleira*, kas ražo dārzenu un sēņu konservus.

▶ 8. lpp.

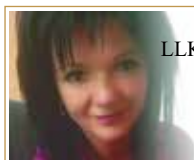

Tiek ražota arī pārtika vegāniem

◀ 7. lpp.

Slavenākais no tiem “grelos” (rāceņu lapa, Galisijas tipiskais produkts). Rāceņu lapu konservēšanu uzņēmuma īpašnieks pārņēmis no vecākiem. Pirmsākumos mazais cehs konservējis augļus un dārzeņus tradicionālā veidā. Tomēr spiedīgie apstākļi lika kļūt kreatīviem un izdomāt kaut ko neparastu, ar ko iekarot tirgu. Tā radās konservētas rāceņu lapas, kas lielā daudzumā bija pieejamas apkārtnējos laukos un kuras nevienam nevajadzēja. Sākumā vietējie galvas vien grozījuši, bet drīzumā produkts iekarojis savu vietu. Tagad tūristi to brauc nogaršot no malu malām. Vietējās kafējnīcās un restorānos to izmanto kā piedevu mērcēm vai “kažociņu” ceptai gaļai, kā arī zupās un sautējumos. Arī šī ražotne sadarbojas ar vietējiem zemniekiem. Tiek noslēgti līgumi par rāceņu audzēšanu. Tad pārstrādes uzņēmums ar savu transportu izējvielas nogādā uzņēmumā. Zemniekam ir tikai jāizaudzē un jānovāc raža. Abpusēji izdevīgi. Runājot par darbaspēku, arī šeit ir tā trūkums, kā jau laukos vispār. Pārsvārā uzņēmumā strādā vietējā ciema sievietes. Viņas esot čaklākas, akurātākas, uzmanīgākas par iebraucējām. Novēlu, lai arī jums izdodas atrast savu unikālo produktu un pircēju!

Kā redzams, problēmas ir līdzīgas gan Spānijas, gan Latvijas darbarūķiem. Darāmā ir daudz, jāstiprina kooperācija, jānodrošina apdzīvotība laukos, jāpiesaista jaunie nākotnes uzņēmēji. Tam ir dažādi risinājumi, ko iespējams ieraudzīt šādos pieredzes apmaiņas braucienos. Gaidīsim jaunus produktus un risinājumus no mūsu dalībniekiem! **LU**

Jana TRAMDHAHA,
LLKC Tukuma konsultāciju
biroja vadītāja,
e-pasts:
jana.tramdaha@llkc.lv
tālr. 63123452

DĀRZKOPIBA

KĀ AUKSTUMS IETEKMĒ DĀRZKOPIBAS KULTŪRAS

Agrāk nekā parasti ir iestājies meteoroloģiskais rudens. Lai arī septembrī sola vēl salīdzinoši siltu laiku, austrumu Latvijā mēneša sākumā jau tiek solītas pirmās salnas. Kā pareizi plānot dārza kultūru novākšanas grafiku? Par kurām kultūrām būtu jāuztraucas vispirms un kuras īslaicīgus aukstuma viļņus spēs pārciest gana sekmīgi. Aukstums parasti cilvēkam liek justies nekomfortabli, bet **kā tad īsti ir ar dārza augiem.**

Aukstuma bojājumi dārzkopības kultūrām ir cita rakstura kā sala bojājumi.

Sala bojājumu gadījumā audos tiek sasniegts sasalšanas punkts un veidojas ledus kristāli. Savukārt aukstumizturība ir kultūru spēja pretoties pazeminātas temperatūras apstākļiem – gaisā, augsnē vai uzglabāšanas vietā, saglabājot izskatu, garšu un spējot nodrošināt tirgus preces minimālās kvalitātes prasības.

Siltumu mīlošām kultūrām aukstuma bojājumi var parādīties, gaisa temperatūrai jau noslīdot zem +10 līdz +13 °C. Tādas kultūras nav iespējams uzglabāt ilgstošu periodu, jo pie padesmit grādiem ir iespējama salīdzinoši ātra bojāšanās un audu sabrukšana, attīstoties dažādiem patogēniem. Aukstuma bojājumi ir iespējami jebkur, kur var notikt uzglabājamās produkcijas saskare ar aukstumu, sākot no lauka līdz veikala plauktam vai patērētāju ledusskapim. Ir kultūras, kurām aukstuma bojājumi var veidoties pakāpeniski, pārvēršoties reālā bojājumā.

Kādas pazīmes ir vērojamas aukstuma iedarbībai

- Virsmas bojājumi – veidojas iegrimuši un atkrāsojušies plankumi, iegrimst miza, visbiežāk bojā kultūras ar plānu mizu, t. sk. gurķus.

- Udeņaini audi – vērojami dārzeņiem un augļiem, kam ir plāna un mīksta miza, kā paprikai, spargēļiem un vīnogām.

- Ūdens zudumi vai izžūšana, čokurošanās (sarkanās paprikas ir relatīvi izturīgākas).

- Iekšējā audu atkrāsošanās (āboliem, kas glabāti pie 0 °C, vērojama iekšējo audu brūnēšana).

- Augļi nenobriest vai nobriest nevienmērīgi un lēni.

- Audu sabrukšana.
- Pastiprināta etilēna izdalīšana un audu novecošanās.
- Saīsināta uzglabāšanās spēja.
- Kopējas garšas, smaržas un struktūras izmaiņas.
- Augšanas spējas zudums.
- Višana.
- Šūnu sadalīšanās metabolītu dēļ notiek pastiprināta mikroorganismu, it sevišķi sēnīšu attīstība.

Aukstuma iedarbības mehānisms. Tas raksturojas ar augu šūnu membrānu bojājumu. Savukārt to bojājumi izraisa virkni pakārtotu bioķīmisko reakciju. Tās ietver sevī etilēna izdalīšanos, pieaug elpošana (transpirācija), ja augi vēl atrodas uz lauka, tad samazinās fotosintēze. Rodas traucējumi enerģijas saražošanā. Notiek tādu toksisku savienojumu izdalīšanās kā etanols, acetaldehīds. Tādā veidā tiek izmainīta šūnu struktūra. Augu jutība un spēja šūnām atjaunoties pēc aukstuma radītiem bojājumiem var ļoti variēt. Ļoti liela ietekme ir temperatūras iedarbības laikam. Ja kritiskās temperatūras ietekme ir bijusi neilga, pastāv reālas iespējas, ka dārzeņi spēs atjaunoties. Turpretī ilgstošas iedarbības gadījumā iespējamas neatgriezeniskas izmaiņas, kas parādās vizuāli redzamu simptomu veidā. Bojājumi parādīsies daudz ātrāk, jo vairāk zem kritiskā sliekšņa ir temperatūra. Bieži var gadīties situācijas, kad, precīzi izņemot no glabātuves, acīmredzamu bojājumu nav, bet pietiek tai atrasties noteiktu laiku paaugstinātā temperatūrā, kad bojājumi parādīsies. To parādīšanās varbūt tūlītēja, bet var paiet vairākas dienas. Pastāv iespēja, ka bojājumi ir, bet tie vizuāli nav redzami.

Ķirbjaugus aukstums var ietekmēt jau gaisa temperatūras intervālā no +10 līdz +17 °C, tad tiek traucēta apputeksnēšanās, veidojas vairāk sterilu vīrišķo ziedu. Tādēļ daudzviet šogad ķirbjaugiem nav tas labākais gads, jo pavasarī ilgstoši bija auksts. Zem +10 °C jau parādās bojājumi lielākajai daļai ķirbjaugu. Tie ir balti plankumi ar baltām vai gaiši brūnām robežām. Arbūzi un kabači pret to ir visizturīgākie, melones vidēji izturīgākas, bet gurķi visjutīgākie. Ja tiek bojāta lielākā daļa lapas, augi var iet bojā. **▶ 9. lpp.**

Foto: Māris Narvils

Savlaicīga ražas novākšana pasargā no aukstuma bojājumiem

◀ 8. lpp.

Pie tādas temperatūras bojāti var tikt arī augļi. Bojājumi pastiprinās ilgstošas iedarbības rezultātā, zemākās temperatūrās, saulainā laikā, ja ir vējaini laika apstākļi un pirms aukstuma ir bijis silts laiks, respektīvi lielas temperatūras svārstības. Lai novērstu bojājumu rašanos, jāplāno nobriedušo augļu savlaicīga novākšana, neaizmirstam, ka ūdens izsmidzināšana uz augiem arī var glābt situāciju. Izmanto arī *Lilstim osmo*, izsmidzinot to 24 h pirms salnām vai pat aukstām naktīm, palielinot augiem šūnulas koncentrāciju, pieaug to izturība pret aukstumu. Ir gurķu šķirnes, kuras sekmīgi gaisa temperatūrā +6 līdz +8 °C un ar gaisa mitrumu 90–95% var saglabāt pat līdz trīs nedēļām, taču, uzglabājot līdz 10 dienām 0,5 °C, temperatūrai paaugstinoties, tie ļoti strauji zaudē preces izskatu – zūd garša un aromāts, mīkstums kļūst stiklveidīgs. Audi sāk sadalīties un uzburbst. Ļoti strauji sekundāri parādās dažādu sēnīšu un baktēriju ierosinātāju izraisītās slimības.

Pupiņas ir ļoti jutīgas pret aukstumu. Lapas kļūst tumšas un audi ūdeņaini, vīst un tālāk arī viss augšs. Nelielā aukstumā tiek kavēta augšana vai tā tiek apstādināta pavisam.

Tomātiem aukstuma ietekmē vērojama slikta un nevienmērīga nogatavošanās. Augļi krāsojas nevienmērīgi, miziņa iegrimst, priekšlaicīgi sažūst. Tiem zūd garša un aromāts. Gatavie augļi ir izturīgāki par zaļajiem. Simptomi parādās tikai augļiem, nonākot augstākā temperatūrā. Līdzīgi kā gurķiem temperatūrā zem +12,5 °C, vei-

dojas aukstuma bojājumi un līdzīgi ir iedarbības mehānismi un apstākļi, kas tos pastiprina. Tas attiecas kā uz lauku, tā noliktavu.

Ar *salātiem* ir vienkāršāk, tie ir aukstumizturīgāki, tikai gaisa temperatūra 0 līdz 1 °C no rītiem (salnas) var radīt ledus kristālu veidošanos zem epidermas šūnām. Uzspīdot saulei un ledus kristāliem kūstot, pieaug ūdens spiediens, kā rezultātā epiderma atdalās no mezofilas un lapas iegūst spīdīgu līdz sudrabainu nokrāsu. Tālāk, epidermai sabrūkot, audi brūnē. Ja temperatūra -2 līdz +1 °C robežās ir ilgstoši, lapu audi sabrūk, tās novākšanas laikā ir noteikti jāatdala, jo pretējā gadījumā sāksies pūšanas procesi. Samazinoties gaisa temperatūrai vēl par dažiem grādiem un pieturoties vairākas dienas, atsevišķas galviņas var aiziet bojā pilnībā.

Sarkanās bietes – rudenī lapas var būt labs aizsargs, kādēļ saknes cietīs retāk. Bojājumi būs biežāk lauku zemākajās vietās, arī mikroieplakās. Tie parasti skar lapotni, lielākā aukstumā var ciest arī saknes pieres daļa. Pēc atkuššanas sakņu audi kļūst mīksti un ūdeņaini. Vienkāršākais veids, kā izsargāties no šādiem bojājumiem, ir novākt ražu pirms salnu perioda vai izmantot iepriekš minētos aizsardzības paņēmienus. Aukstuma skartās saknes ir nekavējoties, pēc iespējas ātrāk, jārealizē vai jāpārstrādā.

Burkānus, kam ir labi un spēcīgi attīstīta lapotne, rudens salnas īpaši nebaida, taču tas var sekmēt dažādu lakstu slimību attīstību, tā pastāvot riskam bojāt arī saknes. Bēdīgāk ir tad, ja tiek novēlota burkānu sakņu

novākšana, kad var uzņākt sals. Tad arī nedrīkst veikt vākšanu, bet jāsaģaida, kad saknes augsnē pilnībā atslaidīsies. Tādi burkāni vēl būs kādu laiku uzglabājami, bet ne ilgstoši. Praksē ir nācies redzēt pārdošanā burkānus, kam sakņu pieres ir cietušas no aukstuma. Tajā daļā audos veidojas tukšumi. Izturīgāki par burkāniem ir lapu un sakņu pētersīļi, taču tāpat īpaši nevajadzētu uz to paļauties.

Cita veida sakņaugi, piemēram, sakņu selerijas, rutki, kāļi, rāceņi ir aukstuma jutīgāki, tādēļ to novākšana ir noteikti jāplāno pirms burkānu novākšanas, jo tiem ir vājāka lapotne. Nelielas salnas, protams, nekaitēs, taču, ja temperatūra vēl samazinās, tas var jau radīt kaitējumu saknēm, padarot tās nederīgas ilgstošai uzglabāšanai.

Kāpostiem salnas parasti nekaitē, jo tiem ir augsta aukstumizturība, taču vēlajiem galviņkāpostiem, var gadīties, ka nākas pārciest pirmos salus. Tā kā galviņkāpostiem ir spēcīgas ārējās lapas, tad galviņa ir labi pasargāta, tomēr, ja sals ir stiprāks par -5 °C, var notikt galviņu sasaldāšana. Tad jāsaģaida, kamēr galviņas pakāpeniski uz kaccena siltāka laika iedarbībā atslaidīsies, nekādā gadījumā tādas nedrīkst vākt. Skaidrs, ka šādas galviņas nebūs vairs derīgas ilgstošai uzglabāšanai, bet tūlītējai realizācijai vai pārstrādei. **LU**

Māris NARVILS,
LLKC vecākais
speciālists dārzkopībā
e-pasts:
maris.narvils@llkc.lv
tālr. 29609943

LAUKU ATTĪSTĪBA

VEIKSMĪGI DARBOJAS MINI ZOO "BUKI"

Agrs rīts Kurzemes pusē – migla uz lauka, kaut kur bubina zirgs, iekliedzas pāvs, savdabīgi iedziedas lama, un pirms brokastīm tev ar aci piemiedz Homērs. Paskaidroju – Homērs ir hameleons. Pavisam īsti zaļš. Vai rozā – atkarībā no noskaņojuma un garastāvokļa. Aizraujoši? Rakstītāja iedomas, jūs varbūt teiksiet – nē, tā ir pavisam ierasta mini zoo "Buki" ikdiena.

Mini zoo "Buki" stāsts sākās 2009. gadā, kad Vita un Agris Buki pēc gadiem ilgas veiksmīgas uzņēmējdarbības Ventspils pilsētā nolēma doties uz laukiem Ventspils novada Vārves pagastā, lai piepildītu sen lolotu sapni par savu kaktiņu, savu stūrīti zemes, bet neparastā veidolā – lauku tūrisms apvienots ar tradicionālu lauku sētas piedzīvojumu. Tika uzbūvēta dzīvojamā māja, kurā daļa paredzēta viesu izmitināšanai, izveidots telšu laukums un uzbūvētas pirmās kempinga mājiņas. Tika pieņemts lēmums sākt veidot lauku sētu ar apskatāmiem dzīvniekiem. Vita, kā dzimusi un augusi rīdziniece, uzstādīja noteikumu – neviens dzīvnieks nedrīkst būt lielāks par vācu aitu suni, jo no lielākiem viņai bail. Tādēļ pēc dažādu šķirņu vistām, zosīm, pilēm sekoja kazas – nezināšanas dēļ. Agris Vitai atveda dekoratīvās kaziņas, kas nedod pienu. Tā kā lielajai ģimenei piens bija ļoti nepieciešams, tika iegādātas deviņas piena kazas, ko Vita iemācījās slaukt ar rokām. Dabiski sekoja vēlme siet sieru, un Vita sāka ģimeni lutināt ar dažādām siera šķirnēm. Vitas meistarība laika gaitā ir augusi – tagad viņa prot gatavot sešus mēnešus nogatavinātus cietos sierus, kas prasa daudz vairāk darba un padziļinātas zināšanas. Arī slaukšana nu jau notiek automatizēti. Nemanot pieauga putnu ganāmpulks, jo tam pievienojās pērļu un zīda vistas, Brama šķirnes vistas un Ķīnas paipalas, kā arī pudeļpīles, paipalas, fazāni, baloži, pāvi, strausi un stārķi, kurus savainotus atnesa apkaimes iedzīvotāji. Viesu nama iemītniekiem visa šī jautrā burzma patika, pieprasījums auga, un Agrim nācās būvēt jaunas kempinga mājiņas, papildināt piedāvājumu ar izbūvētu bērnu laukumiņu un dīķi makšķerēšanai, kurā drīz vien auga jaunā pīļu paaudze.

**Agris un Vita
Buki ar
mazbērniņu**

Labā slava izplatās

Viss notika it kā pats no sevis – labā slava izplatījās ne vien Latvijā, bet arī ārpus tās. Viesi ieradās no Lietuvas, Vācijas, Igaunijas, Lielbritānijas, Portugāles, Nīderlandes un citām valstīm. Vēlme pēc eksotikas "Buku" saimniekiem vienmēr bijusi saistoša. Ceļojumi un jauni iespaidi vilinājuši un arī radījuši alkas pēc jauniem izaicinājumiem. Nemanot izplēnēja Vitas bailes no lieliem dzīvniekiem un, pirmo reizi noglaudot alpakas zīdaino kažociņu, Buku ģimene nolēma izmantot Ventspils novada pašvaldības izsludināto uzņēmējdarbības līdzfinansējuma programmu "SOLIS" un iegādāties alpakas meiteni Lotu, kura Vārvē jutās kā mājās un kļuva par savdabīgu Ventspils novada simbolu. Pēc neilga laika Lotai pievienojās lietuvietis Raimonds un izveidojās laimīga ģimene, kurā šobrīd aug meita Karmena. Lai nodrošinātu alpaku ģimenes veselības aprūpi, Vitas un Agra zobārste ir piekritusi rūpēties arī par alpaku zobiem un to dara divas reizes gadā. Savukārt pedikūra pakalpojums sniedz vietējais kalējs. Zīdaino un silto alpaku vilnu cērp kvalificēti cirpēji un pēc tam to savērpj dzijā, no kuras top zeķītes visai Buku ģimenei – vecākiem, divām meitām, viņu ģimenēm un dēliem dvīņiem.

Ieradās "tuksnešu kuģis"

Agrim no lieliem dzīvniekiem nekad baiļu nav bijis un viņš, izdzirdējis, ka Lietuvā jaunas mājas meklē vienkupra kamilis Murats, nekavējoties devās turp. Drīz vien jaunizveidotā aplokā bērza zarus domīgi gremoja tuksneša kuģis. Liels bija Agra izbrīns, kad pēc pāris dienām viņš ieraudzīja pastaigu laukumā guļošu un apmierinātu Muratu, kam mugurā sēdēja Vita un enerģiski ķemmēja viņa savēlušos kažoku. Tā sākās abu draudzība. Jāsaka, Muratam mājsaimniecībā ir daudz draugu – piemēram, mazie kazlēni dievina izmantot kameļa lielo muguru par bērnu slīdkalniņu. Šis skats īpaši fascinē viesu nama iemītniekus un mini zoo apmeklētājus. Muratam nu jau pievienojušies dambrieži, staltbrieži, lamas, mini poniji, svētā Jēkaba aitas un auni, Kamerūnas punduraitas un auni, Katalonijas ēzelis, kā arī divkupra kamilis Rubīns.

Tik lielā saimniecībā Vitas un Agra spēku kļuva par maz un sezonas laikā sadarbībā ar NVA arī šobrīd tiek piesaistīti sezonas darbinieki – skolēni un cilvēki ar īpašām vajadzībām. Arī dvīņi nu sasnieguši vecumu, kad drīkst darboties saimniecībā.

Apmeklētāju kļūst vairāk

Agris turpināja izbūvēt kempinga mājiņas, kā arī vasaras kafejnīcu un viesu terasi pasākumu organizēšanai. Šis piedāvājums nekavējoties ieguva plašu publikas interesi un apmeklētāju kļuva daudz vairāk. Pasākumus organizē gan sabiedriskās organizācijas, gan ģimenes un darba kolektīvi, jo "Buku" nepiepiestā un jaukā atmosfēra ir pa prātam visiem. Protams, visi apmeklē mini zoo iemītniekus. Vitai un Agrim radās doma īstenot seno sapni par eksotiku – tā dzima ideja par "Buku" tropu māju. Tā 2020. gadā apmeklētājus sagaidīja hameleons Homērs, iguāna, bārdainā agama, ķirzakas, zirnekļi, skorpioni, kailās un spalvainās jūrascūciņas, sesks, šinšillas, degu, Āfrikas pigmeju pundureži, parastā vāvere un mīlīgā cukurvāverīte. Putnu mājā iemītinājās papagaiļi un amadins. Viesiem jārezervē diezgan ilgs laiks, lai apskatītu visus dzīvniekus. Dzīve ir dzīve, un tik raibā saimniecībā gadās arī pārpratumi un smieklīgi notikumi.

► 11. lpp.

Foto: Agnese Pastare

◀ 10. lpp.

Kāds no saimes nolemj kļūt patstāvīgs un dodas dzīvē – kā kamielis Rubīns, kam piepeši šķīta, ka kaimiņu pļavā zāle ir gardāka. Bēgli ķert devās visa ģimene, vēlāk nācās nopietni nostiprināt aploku. Citkārt Agris devās pastaigā pa tuvējo apkārtni ar Rubīnu pavadā, jo kamilpūsim tā bija ierasts. Piepeši no kaimiņu saimniecības atskanēja aitas blējiens un Rubīnam tas bija kā šāviens – jābēg. Agris vēl ilgi sadziedēja nobrāztos sānus un Rubīnam pastaigas tika iepauzētas.

Cilvēki un dzīvnieki gan draudzējas, gan strīdas

Mini zoo “Buki” ikdienā parāda: kā cilvēki, tā dzīvnieki gan draudzējas, gan strīdas. Piemēram, Vīta novēroja, ka uzplaukusi āža mīlestība pret zosi, kura pašai dziedziņģi rūpējās par āža bārdu, to rūpīgi tīrot ar knābi. Vīta abus pieķēra apkampjoties. Ne visi dzīvnieki ir tik draudzīgi. Piemēram, no skata mīlīgais ponijs ne mirkli nekavēsies pagaršot nejauši uzgrieztu apmeklētāja muguru. Nācās pat izvietot brīdinošu uzrakstu, lai netiktu apskādēti viesi. Blakus aplokos izvietoti auni sacenšoties izārdīja žogu un centās noskaidrot, kurš stiprāks.

Visnotaļ mīlīgais ēzelis vārdā Jančuks tikai vienreiz zaudēja savaldību un iekoda tā laika Ventspils mēram, lai gan iemesls nav zināms vēl šobaltdien. Dažbrīd mini zoo iemītnieki nogurst no publicitātes un krīt galējībās. Piemēram, alpakas, nogurdinātas fotosešijā, apspļāva fotogrāfu. Jāatzīmē, ka

alpaku spļāviens ir zaļš, glums un ļoti lipīgs. Bet šādi “izlēcieni” ir retums.

Daži no “Buku” saimniecībā dzimušiem dzīvniekiem nonāk citās saimniecībās. Piemēram, viens no ponijiem dzīvo aristokrātiskā vidē – Bīriņu pilī, kur priecē mazos apmeklētājus, vizinot uz savas muguras.

Privāto zoo dārzu īpašnieku vidē ir ierasts mainīties ar dzīvniekiem, lai dažādotu savu saimniecību ganāmpulkus. Arī mini zoo “Buki” nav izņēmums, un viņu audzēkņi ir aizceļojuši uz dažādiem Eiropas privātiem zoodārzim.

Šis piesātinātais stāsts atklāj “Buku” ikdienas unikalitāti, kas ir neraksturīga lauku telpai. Ne tuvu katrs uzņēmējs ir gatavs dzert rīta kafiju ar Homēru, bet, ja nopietni – seko sirdsbalsij, dari to, kas patīk, dari, ko mīli un tev nekad nevajadzēs strādāt... Tas nenozīmē bezdarbīgu un dīku laika pavadīšanu. Vīta nemitīgi mācās un pilnveidojas, jo katrs jauns mini zoo iemītnieks un jauns pakalpojums ir izaicinājums. Vīta ir apguvusi gan lauksaimniecības izglītības pamatus, gan darba aizsardzības principus, gan grāmatveidību, gan lauku tūrisma zinības – jo viss noder ikdienā. Vīta aktīvi apmeklē atbilstošas Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centra organizētas mācības un seminārus, kā arī pieredzes braucienus.

Kopumā mini zoo “Buki” ir vairāk nekā 400 galvas – pārsvarā tie ir zālēdāji. Facebook mājaslapai, kur redzama aktuālā informācija, ir daudz sekotāju. Ir sava mājaslapa www.buki.mozello.lv.

Mini zoo “Buki” iet līdzī laika garam un vienmēr piedalās pasākumā “Atvērtās dienas laukos”, kā arī izmanto www.booking.com vietni un sadarbojas ar “Dāvanu serviss” un “Gribu atpūsties”. Skolēnu izglītojošās ekskursijas piedāvā augu gadu. Arī ziemā netrūkst klientu – piemēram, naktsmītnes dažādu konferenču un citu pasākumu dalībniekiem, kā arī viesiem no Lietuvas, kuri vēlas apmeklēt Ventspils tūrisma un izklaides vietas.

Simbols nākotnes sapņiem

Jautāti, vai darītu visu tāpat jeb ko mainītu – abi vienā balsī apgalvo, ka nekad neko nemainītu un dzīvo tieši tā, kā vēlas, kas patiesi iedvesmo Ventspils novadniekus. Tomēr, lai nodrošinātu uzņēmuma attīstību, Vīta un Agris saprot, ka nepieciešams piesaistīt līdzfinansējumu, lai būtu iespējama mini zoo “Buki” attīstība, tādēļ ir pieņemts lēmums startēt LAD pasākumā “Atbalsts ieguldījumiem ar lauksaimniecību nesaistītu darbību radīšanā un attīstīšanā”, lai iegūtu līdzfinansējumu pamatlīdzekļu iegādei.

Lai apliecinātu ticību nepārtrauktai un ilgtspējīgai izaugsmei, Buku kuplā saime ir savā teritorijā iestādījusi 16 no ozolzilēm izaudzētus ozolus, kas sakņojas dzimtajā zemē un ir stabils pamats – simbols ticībai nākotnes sapņiem.

Iriša ROZE-POSUMA,
LLKC Ventspils
konsultāciju biroja vadītāja
e-pasts: irisa.roze@llkc.lv
tālr. 29277011

MEŽSAIMNIECĪBA

NOTEIKTA KĀRTĪBA, KĀDĀ TIKS PUBLISKOTI MEŽA INVENTARIZĀCIJAS DATI

Šī gada augustā ir stājušies spēkā grozījumi Ministru kabineta 2016. gada 21. jūnija noteikumos Nr. 384 “Meža inventarizācijas un Meža valsts reģistra informācijas aprites noteikumi”.

Grozījumi noteikumos pieņemti, pamatojoties uz “Grozījumi Meža likumā”, kuri stājās spēkā šī gada 19. maijā. Likuma grozījumos noteikts, ka meža inventarizācijas dati ir publiski pieejami, un paredzēts deleģējums Ministru kabinetam noteikt apjomu un kārtību, kādā publisko meža inventarizācijas datus, kā arī kārtību, kādā meža īpašnieks vai tiesiskais valdītājs var ierobežot meža inventarizācijas datu publiskošanu.

Valsts meža dienests (VMD) ir nodrošinājis nepieciešamos apstākļus un tuvākajā nākotnē plāno nodrošināt vairāku pakalpojumu pieteikšanu un saņemšanu tiešsaistē Meža valsts reģistrā (MVR). Tāpēc noteikumos paredzēta arī kārtība dokumentu iesniegšanai tiešsaistē.

Turpmāk VMD ik gadu publiskos aktualizētos meža inventarizācijas datus MVR, un tie būs pieejami ikvienam. Līdz ar to šos datus tiešsaistē varēs izmantot gan paši meža īpašnieki, gan meža inventarizācijas veicēji, un vairs nebūs nepieciešams īpašs datu pieprasījums VMD.

Noteikumi arī paredz, kādā veidā dokumentus tiešsaistē var saņemt un iesniegt MVR. Tas paveicams, VMD tīmekļvietnē pievienojoties Meža valsts reģistram vai valsts pārvaldes pakalpojumu portālā Latvija.lv, kur VMD sniegtajiem e-pakalpojumiem ir pievienota saite, kas pakalpojuma saņēmēju automātiski novirza uz Meža valsts reģistru. Pakalpojumu lietošanas instrukcijas pieejamas MVR pēc autentificēšanās, izvēloties konkrēto pakalpojumu.

Tiek paredzēts, ka VMD katru gadu līdz 1. aprīlim Meža valsts reģistrā aktualizētos meža inventarizācijas teksta datus shp formātā publisko atvērto datu portālā data.gov.lv. Publiskojamo datu apjoms aptver zemes vienības kadastra apzīmējumu, nogabala identifikācijas datus, platību, mežaudzes raksturojošos rādītājus, t. sk. koku sugas, to vecumu un koku caurmēru,

Foto: MKPC arhīvs

UZZIŅAI

- Atbilstoši Informācijas sabiedrības attīstības pamatnostādņem 2014.–2020. gadam informācijas atklātībā kā viens no galvenajiem principiem tiek ieviests atvērtības princips – satura un saskarņu pieejamība kā publiskajā pārvaldē, tā ārpus tās esošiem lietotājiem. Arī Vides aizsardzības likuma 7. panta pirmā daļa noteic, ka sabiedrībai ir tiesības saņemt no valsts iestādes vides informāciju, tātad arī informāciju par mežu kā vides neatņemamu sastāvdaļu. No 2019. gada 18. jūnija visās Eiropas Savienības dalībvalstīs ir tieši piemērojama Eiropas Parlamenta un Padomes 2018. gada 14. novembra Regula 2018/1807 par satvaru nepersondatu brīvai aprītei Eiropas Savienībā, kas mazina šķēršļus brīvai nepersondatu aprītei ES.

kopšanas un atjaunošanas termiņus, pēdējās veiktās saimnieciskās darbības, kā arī pastāvošos saimnieciskās darbības aprobežojumus un citu informāciju. Netiks publiskota informācija, piemēram, par meža īpašnieku un izsniegtajiem ciršanas apliecinājumiem.

Vienlaikus tiek paredzēti gadījumi, kādos meža īpašnieks var ierobežot inventarizācijas datu publiskošanu, par to iesniedzot Valsts meža dienestā attiecīgu iesniegumu.

Noteikumu grozījumos tiek mainīta arī kārtība, kādā meža īpašnieki Valsts meža dienestā iesniedz meža inventarizācijas datus, izmantojot Meža valsts reģistra tiešsaistes iespēju, t. sk. arī pilnvarojot to izdarīt citu personu,

Turpmāk mežaudzes raksturojošie rādītāji (koku suga, vecums, caurmērs u. c.) būs publiski pieejami

kā arī precizēti un papildināti atsevišķi nosacījumi meža inventarizācijas darbu izpildē un sākotnējās informācijas saņemšanā no Meža valsts reģistra.

Paredzēts, ka grozījumi, kas paredz nelabvēlīga administratīvā akta paziņošanu tiešsaistē Meža valsts reģistrā un pilnvarojumu iesniegt iesniegumu meža inventarizācijas datus sagatavošanu tiešsaistē Meža valsts reģistrā, stāsies spēkā 2023. gada 1. janvārī. Tas nepieciešams, lai VMD varētu sagatavot tehnisko nodrošinājumu šādu pakalpojumu saņemšanai tiešsaistē.

Noteikumu “Grozījumi Ministru kabineta 2016. gada 21. jūnija noteikumos Nr. 384 “Meža inventarizācijas un Meža valsts reģistra informācijas aprites noteikumi”” konsolidētā versija pieejama interneta vietnē www.likumi.lv.

Par noteikumu grozījumiem un to skaidrojumu meža īpašniekiem būs iespējams uzzināt Meža konsultāciju pakalpojumu centra organizētajos semināros. Plašāka informācija par plānotajiem semināriem interneta vietnē www.mkpc.llkc.lv sadaļā Semināri meža īpašniekiem.

Publikācija sagatavota, apkopojot informāciju interneta vietnēs: www.zm.gov.lv; www.mkpc.llkc.lv un <https://tapportal.mk.gov.lv>.

Sarmīte GRUNDŠTEINE,
MKPC projektu vadītāja
e-pasts: sarmite.grundsteine@mkpc.llkc.lv
tālr. 63050477

BRISELES GAITENOS

SAUSUMS IETEKMĒ RAŽAS EIROPĀ

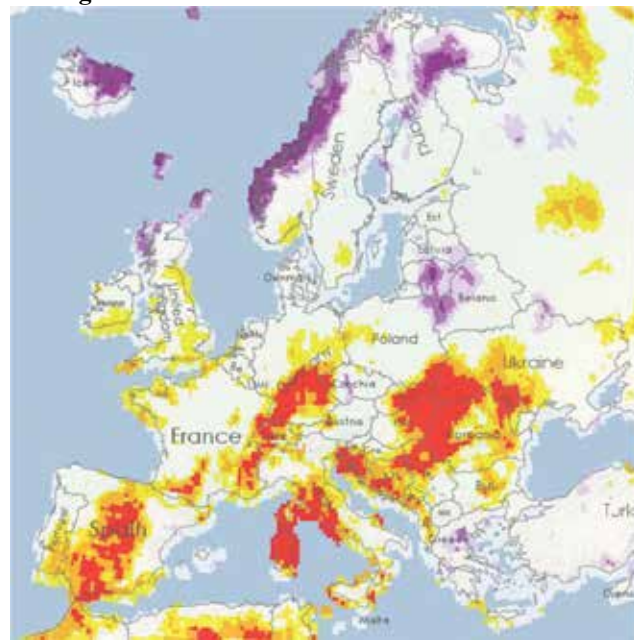
Vairāk nekā pusi ES teritorijas augustā apdraudēja sausums, kas ietekmēja ražas un radija ugunsbīstamības izplatīšanos, secināts Eiropas Komisijas Kopīgā pētniecības centra (KPC) jaunākajā ziņojumā “Sausums Eiropā – 2022. gada augusts”.

Ziņojumā norādīts, ka augusta vidū 47% no ES teritorijas bija izsludināts brīdinājums par augsnes mitruma līmeņa deficītu, un vēl 17% teritoriju veģetācija, tajā skaitā labība, uzrādīja sausuma negatīvās sekas. Kopumā 64% Eiropas bija brīdinājums par plašiem ugunsbīstamības riskiem.

Ūdens trūkums un karstuma slodze ievērojami pasliktina iepriekšējo negatīvo perspektīvu vasaras kultūraugu ražām. ES lauksaimniecības resursu uzraudzības JRC MARS 2022. gada augusta biļetenā norādīts, ka kukurūzas, sojas pupu un saulespuķu ražas prognozes ES līmeņi ir attiecīgi par 16%, 15% un 12% zem 5 gadu vidējā rādītāja. Smaigais nokrišņu deficīts ir skāris gandrīz visas Eiropas upes, ietekmējot enerģētikas nozari hidroenerģijas ražošanai, elektrostaciju dzesēšanas sistēmām, kā arī upju transportu. Vairākas ES dalībvalstis veica pasākumus, lai ierobežotu ūdens piegādi. Eiropas un Vidusjūras reģiona rietumos līdz pat 2022. gada novembrim, iespējams, būs siltāki un sausāki laikapstākļi nekā parasti. Septembra sākuma nokrišņi ir mazinājuši sausuma apstākļus dažos Eiropas reģionos, tomēr tie radīja jaunus izaicinājumus, jo tie notika stipru pērkona negaisu veidā. Pēc JRC ekspertu domām, pašreizējais sausums joprojām ir lielākais kopš vismaz 500 gadiem.

Standartizētais nokrišņu indekss trīs mēnešos līdz 2022. gada 10. augustam

Ekstrēms sausums	< -2
Izteikts sausums	-2 to -1.5
Mērens sausums	-1.5 to -1
Optimāli apstākļi	-1 to +1
Mērens mitrums	1 to 1.5
Izteikts mitrums	1.5 to 2
Ekstrēms mitrums	> 2
Nav datu	

UZLABOS PIEEJAMĪBU BILOĢISKAJIEM AAL

Lai nodrošinātu ES pāreju uz ilgtspējīgām pārtikas sistēmām un ķīmisko pesticīdu lietošanas samazināšanu kā daļu no stratēģijas “No lauka līdz galdam”, Komisija 31. augustā pieņēma jaunus noteikumus, lai palielinātu bioloģisko augu aizsardzības līdzekļu (AAL) pieejamību un piekļuvi lietošanai dalībvalstīs.

Apstiprināti kopumā četri tiesību akti, kas vienkāršos mikroorganismus

saturušu bioloģisko augu aizsardzības līdzekļu apstiprināšanas un atļauju piešķiršanas procesu. Veicinot bioloģisko augu aizsardzības līdzekļu laišanu tirgū, lauksaimniekiem, tostarp tiem, kas audzē bioloģiskās kultūras, būs vairāk alternatīvu ilgtspējīgai augu aizsardzībai.

Tiesību aktus vēl vērtēs Eiropas Parlaments un Padome, ja iebildumu nebūs, tos varēs sākt piemērot jau šogad.

Līdz šim prasības attiecībā uz mikroorganismu izmantošanu AAL balstījās uz principiem, kas bija ļoti līdzīgi tiem, kas attiecās uz ķīmiski aktīvu vielu saturošiem AAL. Jaunajos tiesību aktos ir noteikta atšķirīga pieeja, kas balstās uz katra mikroorganisma bioloģiju un ekoloģiju, un ņem vērā jaunākās zinātnes atziņas. Tādējādi normatīvās prasības attiecībā uz mikroorganismiem ir padarītas elastīgākas.

APSTIPRINĀTI SEPTIŅU VALSTU KLP PLĀNI

Eiropas Komisija 31. augustā apstiprināja pirmo KLP stratēģisko plānu paketi septiņām valstīm: Dānijai, Somijai, Francijai, Īrijai, Polijai, Portugālei un Spānijai. Latvijas KLP plāna apstiprināšana vēl ir procesā, kas jāpabeidz līdz gada beigām.

EK uzsver, ka dalībvalstu Kopējās lauksaimniecības politikas (KLP) plānu apstiprināšana ir svarīgs solis KLP īstenošanā no 2023. gada 1. janvāra. EK norāda, ka reformētās politikas

ietvaros finansējums tiks taisnīgāk sadalīts mazajām un vidējām ģimenes saimniecībām, kā arī jaunajiem lauksaimniekiem. Turklāt lauksaimnieki tiks atbalstīti jaunu inovāciju ieviešanā, sākot no precīzās lauksaimniecības līdz agroekoloģiskām ražošanas metodēm. Atbalstot konkrētas darbības šajās un citās jomās, jaunā KLP var būt stūrakmens nodrošinātībai ar pārtiku ES un pasaulē.

KLP īstenošanai atvēlēti 270 miljardi eiro no 2023. līdz 2027. gadam.

Patlaban apstiprinātie septiņu valstu plāni veido vairāk nekā 120 miljardu eiro budžetu, tostarp vairāk nekā 34 miljardi eiro paredzēti vides un klimata mērķiem un ekoshēmām. Pēc pirmo 7 KLP stratēģisko plānu apstiprināšanas Eiropas Komisija joprojām ir pilnībā apņēmusies ātri apstiprināt atlikušo 21 plānu, ņemot vērā dalībvalstu reakciju uz EK pieprasījumiem pēc precizējumiem jau iesniegtajos plānos.

Sagatavoja Iveta Tomšone, LLKC Apgāda vadītāja

Termins, kura laikā var iesniegt pieteikumu, iesniegumu vai atsakti, iesniegumu un atsakti, apkopšanas datums vai iesniegšanas beigu datums.

SVARĪGĀKIE DATUMI, KURUS LAUKU UZNĒMĒJS NEDRĪKST AIZMIRST 2022. GADA OKTOBRĪ

Terminiņš	Septembris							Oktobris							Novembris																	
	1	9	12	15	16	17	19	20	22	23	25	30	1	9	16	17	19	20	22	24	25	27	31	1	9	15	16	17	21	22	23	25
Platību maksājumi																																
Lauku attīstības programmas pasākumi																																
Pievienotās vērtības nodoklis (PVN)																																
Mikrouzņēmumu nodoklis																																
Valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas																																
Dabas resursu nodoklis																																
Darījumu kvītis																																
Skaidras naudas deklarēšana																																
Iedzīvotāju ienākuma nodoklis																																
Uzņēmumu ienākuma nodoklis																																
Nodokļa samaksas termiņš																																

Grāmatvedība un nodokļi

KOOPERĀCIJA

KOOPERĀCIJA NĀKOTNEI – E-PIIM

Pirms trīs gadiem Latvijas kooperatīvs *Piena ceļš* apvienojās ar Igaunijas *E-piim*, nodibinot starpvalstu kooperatīvu *SCE E-piim* ar mērķi savas jaudīgas un efektīvas piena pārstrādes izveidei. Lai arī būvlaukuma sagatavošana sāka jau pērn, rūpnīcas pamatakmens ielikts šā gada jūnijā, tas notika Igaunijas vidienē – Paidē. Šī būs vismodernākā rūpnīca Austrumeiropā, daži no iesaistītajiem pat saka – modernākā Eiropā.

Jūlija vidū būvlaukumā jau iezīmējās skaidras jaunās rūpnīcas aprises un būvnieka *Nordecon* pārstāvji uzņēmuma īpašniekiem – zemniekiem no Latvijas un Igaunijas – varēja izrādīt topošās telpas, kur būs piena pieņemšana, pirmapstrāde, uzglabāšanas tanki, kāds plānots pulvera ražošanas tornis un kur notiks siera gatavošana.

“Lai arī situācija piena tirgos ir laba un mums ir noslēgti izdevīgi eksporta līgumi, jaunās rūpnīcas būvniecība mūsu dzīvi nepadara vieglāku, tomēr ilgtermiņā mēs būsīm labā situācijā,” tā uzņēmuma kopsapulcē situāciju raksturoja uzņēmuma valdes priekšsēdētājs Jānuss Murakass. Šo pārliecību stiprina fakts, ka uzņēmums, kur projekts ticis ilgstoši izstrādāts un pārstrādāts, ietver pašu jaunāko un modernāko siera un sūkalu pulvera ražošanas tehnoloģiju uzstādīšanu, garantējot maksimālu ražošanas efektivitāti, kādas nav nevienai no piena pārstrādes rūpnīcām Eiropas austrumu reģionā. Naudas izteiksmē tas nozīmē 3–4 centus klāt pie tās piena iepirkuma cenas, ko *E-piim* rūpnīcas, kopskaitā šobrīd trīs – Igaunijā Peltsamā un Jerva-Jāni, kā arī Latvijā Jaunpilī, spēj nodrošināt.

Saprotams, ka moderni tehnoloģiski risinājumi prasa, pirmkārt, augsti kvali-

E-PIIM TOOTMINE

- Vairākuma īpašnieki – kopskaitā 149 zemnieki no Igaunijas un Latvijas, kas apvienojušies starpvalstu kooperatīvā *SCE E-piim*.
- Šī gada 17. februārī 24,99% topošās rūpnīcas akciju iegādājās stratēģisko investoru – Nīderlandes uzņēmumu *Interfood BV* un *Royal A-Ware BV* – kopuzņēmums *Meierei BV*.
- Stratēģiskie investori apņēmušies nodrošināt 84% piena produkcijas pārdošanu globālā tirgū.
- Pārstrādes jauda: 1100 t piena, 85 t koncentrētu sūkalu dienā. Ražošanas jauda: 36 000 t siera un 25 000 t sūkalu pulvera gadā.
- Būvniecības darbu un aprīkojuma izmaksas 154 milj. eiro, šī gada 11. maijā parakstīti līgumi ar finansētājiem: bankām ING, LHV un Eiropas Investīciju banku.
- Rūpnīcas iedarbināšana ar izmēģinājuma ražošanu plānota 2023. gada 3. ceturksnī; nodošana un garantijas perioda sākums – 2024. gada 1. ceturksnī.

ficētus būvniekus, otrkārt, tikpat augsti kvalificētus darbiniekus, kas modernos risinājumus spēs realizēt. J. Murakass saka – to nodrošina stratēģiskais investors *Royal A-Ware* no Nīderlandes, kura kontā ir desmitiem uzbūvētas piena pārstrādes rūpnīcas Eiropā un pasaulē. Turklāt uzņēmums jau sācis *E-piim* rūpnīcas darbinieku apmācības Nīderlandē, lai nākamgad, kad plānota eksperimentālās ražošanas uzsākšana, tā noritētu gludi.

Ņemot vērā Ukrainas kara fonu, augsto inflāciju un nepieredzēto situāciju

Foto: Iveta Tomsone

Kooperatīva *SCE E-piim*, rūpnīcas *E-piim Tootmine* un *Jaunpils pienvaļdes* valdes loceklis Jānis Bērtulsons

ar augstām piena iepirkuma cenām, jā-jautā – cik gludi notiek iepriekš izvirzīto *E-piim* plānu īstenošana? Vērtējot aizvadītā gada darbu un šī gada pirmā pusgada rezultātus, J. Murakass atzīst, ka izaicinājumu nav trūcis. Jau no pērnā augusta sācies kāpums piena iepirkuma cenās, vienlaikus par 50–70% pieaugot arī siera pārdošanas cenai. Sākoties Krievijas iebrukumam Ukrainā, situācija atkal mainījies – paralēli cenai piena tirgū sākušas kāpt arī enerģijas izmaksas. Uzņēmuma valdes priekšsēdētājs atzīst, ka savulaik pareizs bijis lēmums fiksēt elektrības cenu uz 10 gadiem (47,87 eiro/MwH + 10% tirgus cena), kā arī uzbūvēt šķeldas katlumāju Peltsamā rūpnīcas darba nodrošināšanai. Lai arī šķeldas cenas pieaugušas, tās izmantošana esot izdevīgāka nekā līdz tam izmantotā slānekļa eļļa, kas turklāt radītu arī problēmas vides prasību izpildē. Energoresursu efektivitātes problēmas ir pašlaik lielākais izaicinājums, lai tās risinātu, *E-piim* iegādāsies ar biogāzi darbināmas piena mašīnas.

Jāteic, ka vēl viens izaicinājums ir arī Eiropas Zaļā kursa prasības un ar to saistītā taksonomija jeb atbildības uzlikšana finanšu institūcijām raudzīt, cik atbildīgi un videi ilgtspējīgi darbojas kredītņēmēji. Tas tieši skar *E-piim* rūpnīcu, kura

E-piim topošās piena pārstrādes rūpnīcas būvlaukumā

▶ 16. lpp.

Piena pirmapstrādes telpa

Topošais Čedaras siera ražošanas ceļš

Top sūkalu pulvera ražotnes komunikācijas

◀ 15. lpp.

finansējumu piesaistījusi no trīs bankām. Līdz 2024. gada beigām uzņēmumam būs jāsagatavo ilgtspējas ziņojums, kas darīts, lai sasniegtu *E-piim* apņemšanos kļūt par klimatneitrālu uzņēmumu līdz 2040. gadam un līdz 2030. gadam samazināt oglekļa emisijas par 55%, tajā skaitā piena piegādātāju zemnieku saimniecībās. Lai arī ziņojuma sagatavošana ir ķēpīga, turklāt, ņemot vērā, ka vēl ne visas taksonomijas regulas ir apstiprinātas, ir daudz neskaidrību, līdz šim izdarītais un arī plānotie darbi finanšu ilgtspējas kontrolierus varētu apmierināt.

Vēl kāda būtiska lieta – kooperatīva zemnieki uzticas uzņēmuma vadībai. Lai arī zemnieku aprindās nevalda jūsmīga eiforija par jauno rūpnīcu (galu galā – projektā ieguldīti diezgan ievērojami zemnieku līdzekļi), tomēr ir ticība, ka viņi rīkojas pareizi. Efektivitāte ir vienīgais risinājums nākotnei, lai cik neskaidra tā arī šodien izskatās. Vienīgās bažas, vai izdosies nodrošināt rūpnīcas darbināšanai nepieciešamo

piena apjomu, jo ir skaidrs, ka efektivitāti nodrošina pietiekama jaudu noslodze. J. Murakass saka – esam sākuši uzrunāt zemniekus Igaunijā par piena piegādes līgumu slēgšanu. Turklāt šādi līgumi jau ir noslēgti ar Latvijas kooperatīviem *Piena loģistika* un *Māršava*.

Piena pārstrādes projekta *E-piim Tootmine* un arī pārstrādes uzņēmuma *Jaunpils pienotava* valdes loceklis **Jānis Bērtulsons** par *E-piim* projektu saka: “Šī būs moderna, efektīva rūpnīca. Efektiviāti mēra, ņemot par pamatu apgozījumu un izmērot, kādas ir rūpnīcas darba izmaksas un kādas – izmaksas par pienu. Mūsu partneru *Royal A-Ware* Goudas siera rūpnīcas piena izmaksas zemniekiem no kopējām izmaksām sastāda 90%. *E-piim* izmaksās piena izmaksas šobrīd plānojam 80%, šai daļai kāpjot līdz 90% tad, kad lielākā daļa rūpnīcas izbūvē ieguldītā finansējuma būs izmaksāts. Pirmajos gados, protams, būs lielāks stress uz finanšu plūsmu. Tā produkcija, ko plānojam ražot, šobrīd tirgū ļoti labi kotējas. Mēs piecas dienas nedēļā ražosim Čedaras sieru, divas dienas Goudas sieru, nedaudz arī Edam sieru. Ražosim arī sūkalu pulveri. Sviestu, saldo krējumu, kas paliek pāri no siera ražošanas, turpināsim pārdot Eiropā, pamatā Polijā, kā arī sūtīsim pārstrādei uz turpat netālo Jerva-Jāni rūpnīcu.

Piena pārstrādei jāpelna tik daudz, lai tā uzturētu pati sevi, atliktu nauda investīcijām un pārējais tiktu izmaksāts zemniekiem. Mums Latvijas piena pārstrāde nav efektīva, *Jaunpils pienotavā* izmaksas zemniekiem par pienu ir 55–60%”.

Vaicāts par *E-piim* maksāto piena cenu zemniekiem, J. Bērtulsons skaidro, uzņēmums ir noteicis bāzes cenu, noteiktu tauku un olbaltumvielu daudzumu un piemaksu par piena apjomu,

ko aprēķina, ņemot vērā transportēšanas ieguvumu. Faktiski bāzes cena arī ir vidējā cena, kādu saņem zemnieks. Ir arī saimnieki, kas saņem varāk, jo spēj nodrošināt lielu apjomu kvalitatīva piena.

Uz jautājumu, vai *E-piim* šobrīd var pievienoties jauni biedri, J. Bērtulsons atbild: “Pievienoties var, bet nedomāju, ka šādos juku laikos kā šobrīd varētu būt liela interese. Tad, kad būs stabilitāte, tad par to būs lielāka interese. Iestāšanās nauda ir ļoti liela. Tie ir 10 000 eiro. Naudu, protams, sadala x maksājumos. Esošie biedri kooperatīva ir ieguldījuši daudz naudas, ieguldot gan līdzšinējā darbībā, gan nākotnes rūpnīcā.”

J. Bērtulsons min, ka arī Baltijas valstu patērētāji nākotnē varēs baudīt *E-piim* un arī *Jaunpils pienotavas* produkciju. *E-piim* rūpnīcā Peltsamā tiks saglabāta iepakojšanas līnija. *Jaunpils pienotava* turpinās ražot biezpienu, vairākus siera veidus, kā arī attīstīs jaunus produktus ar *Jaunpils pienotavas* zīmolu. **LU**

Iveta Tomsone, LLKC Apgāda vadītāja

Saišināti no

LLKC žurnāla “Latvijas Lopkopis”

Lauku Lapa

Izdots SIA “Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrs” Apgāda

Adrese: Rīgas iela 34, Ozolnieki, Ozolnieku pagasts, Ozolnieku novads, LV-3018

Tālrunis: 63050220

Apgāda vadītāja Iveta Tomsone

“Lauku Lapas” redaktore Dace Millere

Reģistrācijas Nr. 000740319

Iespēsts SIA “UnitedPress Tipogrāfija”

“Lauku Lapa” var abonēt Latvijas Pastā, abonēšanas indekss 1163

Citējot un/vai pārpublicējot izdevuma “Lauku Lapa” rakstus, atsauce obligāta. Pārpublicēšanai jāsaņem Apgāda rakstiska atļauja.